

Кравчук О. Резолютивна частина вироку замість повного тексту. Just Talk, 2 вересня 2022 р. <https://justtalk.com.ua/post/rezolyutivna-chastina-viroku-zamist-povnogo-tekstu>

Олексій КРАВЧУК,
суддя Вищого антикорупційного суду,
доктор юридичних наук, доцент

РЕЗОЛЮТИВНА ЧАСТИНА ВИРОКУ ЗАМІСТЬ ПОВНОГО ТЕКСТУ

Законодавець за період воєнного часу вже не вперше вносить зміни до Кримінального процесуального кодексу України (КПК України). Здебільшого вони стосувалися етапу досудового розслідування.

Законом від 27 липня 2022 року № 2462-IX¹, назва якого стосується лише досудового розслідування, статтю 615 КПК України доповнено новою частиною 15, яка стосується винятково судового розгляду. Цими змінами встановлено право суду під час воєнного часу проголошувати не повний текст, а лише резолютивну частину вироку.

Зазначений закон набув чинності 25 серпня 2022 року, відповідно до нової частини 15 статті 615 КПК України суд має право «після складання та підписання повного тексту вироку обмежитися проголошенням його резолютивної частини з обов'язковим врученням учасникам судового провадження повного тексту вироку в день його проголошення».

В усіх юрисдикціях в Україні досить давно процесуальне законодавство передбачає можливість проголошення лише резолютивної частини судового рішення — як проміжного, так і за результатами розгляду справи по суті (статті 243, 250 Кодексу адміністративного судочинства України, статті 233, 240 Господарського процесуального кодексу України, статті 259, 268 Цивільного процесуального кодексу України). У випадках, коли законодавство дозволяє розгляд у письмовому провадженні, проголошення судового рішення взагалі не передбачено — воно доводиться до відома учасників іншим шляхом.

Обов'язкове проголошення одразу повного тексту судового рішення залишається в процесуальному законодавстві лише для вироку в кримінальних справах². Для вироку досі не було передбачено такого поняття, як складання й проголошення резолютивної частини.

У професійному середовищі розмови про необхідність впровадження в кримінальному судочинстві (за зразком інших юрисдикцій) проголошення лише резолютивної частини вироку велися доволі давно. Аргументувалося це, зокрема, так:

- проголошення повного тексту рішення було пов'язане з неписемністю, яка нині загалом подолана;
- значні за обсягом тексти майже не сприймаються на слух (а в складних справах вироки доволі великі за обсягом);
- процедура зачитування повного тексту складна для учасників справи (зокрема, і у зв'язку з необхідністю заслуховувати вирок стоячи);

¹ Закон України від 27 липня 2022 року № 2462-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#Text>

² В інших юрисдикціях також є винятки щодо обов'язкового проголошення відразу повного тексту остаточного судового рішення в деяких справах: наприклад, згідно зі статтею 271 Кодексу адміністративного судочинства України у справах, визначених статтями 273–277, 280–289 цього кодексу, суд проголошує повне судове рішення.

- учасників справи цікавить насамперед резолютивна частина;
- зачитування повного тексту є додатковою витратою процесуального ресурсу;
- необхідність виготовлення повного тексту судового рішення збільшує перебування складу суду в нарадчій кімнаті, що негативно позначається на інших справах (скасування судових засідань, неможливість ухвалення процесуальних рішень, у т. ч. невідкладних, в інших справах).

Вочевидь, законодавець залишив проголошення повного тексту вироку як символічний елемент правосуддя в кримінальних справах з огляду на їх високу важливість для учасників справи та інших громадян. Верховний Суд постановою від 2 лютого 2021 року в справі № 519/41/20 задовольнив касаційну скаргу прокурора, згідно з якою суд першої інстанції всупереч вимогам статті 376 КПК України після виходу з нарадчої кімнати оголосив лише резолютивну частину вироку, а не повний текст. У зв'язку зі встановленням такого процесуального порушення вирок суду зазначеною постановою Верховного Суду скасовано й призначено новий судовий розгляд у суді першої інстанції³.

Згідно з внесеними до статті 615 КПК України доповненнями вирок, як і раніше, має бути в повному обсязі складений і підписаний суддями до його проголошення.

При цьому закон не передбачає виготовлення, підписання суддями, внесення до реєстру судових рішень чи видачу учасникам окремої резолютивної частини вироку.

Не передбачено відкладення строку складання повного тексту вироку або визначення в короткому тексті (у резолютивній частині) строку проголошення повного тексту. Зміни стосуються лише самої процедури проголошення рішення.

Передбачаємо, що проголошення резолютивної частини замість повного тексту вироків на практиці буде більш поширене, ніж у випадку ухвал, адже обсяг тексту вироків зазвичай більший за тексти ухвал. Водночас проголошення саме резолютивної частини вироку не є обов'язковим — це право суду. За бажання та необхідності суд може одразу проголосити повний текст.

Приблизний алгоритм проголошення й видачі копій вироку в умовах воєнного стану може бути таким:

1. суддя або суд у нарадчій кімнаті складає й підписує повний текст вироку (при цьому слід ретельно вчитати остаточний текст через можливі друкарські помилки, які могли б бути виявлені при проголошенні вироку);

2. одразу після виходу з нарадчої кімнати суд у залі судового засідання проголошує (зачитує) лише резолютивну частину вироку — частину, у якій особа визнається виправданою або винуватою та розв'язуються інші питання, передбачені частиною 4 статті 374 КПК України (за необхідності суд може проголосити і вступну частину або вирок повністю, однак це не обов'язково);

3. після проголошення вироку головуючий роз'яснює зміст вироку (за необхідності), порядок його оскарження, а також питання, передбачені частиною 3 статті 376 КПК України, — право ознайомитися із журналом судового засідання і подати на нього письмові зауваження, а в разі визнання особи винуватою — право подати клопотання про помилування, право обвинуваченого, до якого застосовано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, заявляти клопотання про доставку в судові засідання суду апеляційної інстанції;

³ Кравчук О. О., Осташук І. Б. Судова символіка: монографія; КПП ім. Ігоря Сікорського. — Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. — С. 354–356: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/46814>

4. після проголошення суд того ж дня вносить повний текст вироку до реєстру судових рішень;

5. секретар судового засідання виготовляє примірники (засвідчені копії) повного тексту вироку, які того ж дня вручаються учасникам судового провадження. Частиною 6 статті 376 КПК України передбачено негайне вручення вироку обвинуваченому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, і прокурору; частина 15 статті 615 КПК України (що є спеціальною нормою) говорить про вручення в день проголошення; на нашу думку, термін «негайно» якраз і означає день проголошення;

6. якщо обвинувачений не володіє українською мовою, перекладач здійснює переклад вироку, який засвідчується перекладачем і вручається обвинуваченому. У цьому випадку перекладач при проголошенні резолютивної частини вироку одразу після проголошення резолютивної частини роз'яснює обвинуваченому її зміст (частина 4 статті 376 КПК України).

7. якщо певний учасник судового провадження не був присутній при проголошенні резолютивної частини вироку, необхідно направити йому копію повного тексту не пізніше ніж наступного дня після ухвалення вироку (частина 7 статті 376 КПК України). Нагадаємо, що копію вироку варто направляти всім особам, яких стосуються розв'язані у вироку питання (зокрема, щодо арештів майна, застави, винагороди викривачу або повернення речових доказів), адже від одержання вироку залежатиме строк на апеляційне оскарження;

8. у разі ухвалення вироку щодо спеціальних суб'єктів про його ухвалення повідомляються передбачені законом органи (шляхом направлення копії вироку або іншим чином), у т. ч.: щодо державного виконавця — Міністерство юстиції України, приватного виконавця — Міністерство юстиції України та Рада приватних виконавців України, адвоката — органи адвокатського самоврядування; інших категорій осіб, передбачених статтею 480 КПК України (депутати, судді, деякі інші посадові особи), — органи й службові особи, які їх обрали або призначили чи відповідають за заміщення їхніх посад (частина 8 статті 376, стаття 483 КПК України).

Підкреслимо, що розглянуті зміни стосуються лише умов воєнного стану, однак цілком заслуговують запровадження після перемоги на постійній основі.

Користь від цих змін полягає, зокрема, в такому:

- економиться час для проголошення повного тексту, а отже, заощаджується процесуальний ресурс на розгляд інших справ суддями, участь адвокатів і прокурорів в інших справах; в умовах воєнного стану це більш актуально з огляду на можливі повітряні тривоги, перебої з енергопостачанням, інші перешкоди проголосити повний текст;

- зменшуються зміщення в розкладі судових засідань в інших справах, пов'язані з проголошенням вироку (що теж актуально як для суддів, так і адвокатів та прокурорів);

- при цьому цілковито дотримуються принципи гласності та публічності, що, зокрема, полягають у гарантії захисту особи від прихованого суду;

- у разі, якщо справа повністю чи частково розглядалася в закритому судовому засіданні, не постає питання про підготовку тексту вироку для проголошення з пропуском інформації, яка підлягає захисту (частина 7 статті 27 КПК України), адже така захищена інформація, як правило, міститься в мотивувальній частині вироку.

Наприкінці зазначимо, що наразі КПК України передбачив, що суд може проголосити лише резолютивну частину ухвали або постанови, але у визначений час усе ж повинен проголосити повний текст (частина 2 статті 376 КПК України). Згідно з частиною 2 статті 376 КПК України строк складання та оголошення повного тексту —

не пізніше ніж 5 діб з дня проголошення резолютивної частини, однак у разі неможливості складання повного тексту в цей строк в умовах воєнного часу він може бути продовжений згідно з пунктом 5 частини 1 статті 615 КПК України. Доцільно було б внести до КПК України зміни, передбачивши за зразком інших юрисдикцій (стаття 243 Кодексу адміністративного судочинства України, стаття 233 Господарського процесуального кодексу України, статті 259, 268 Цивільного процесуального кодексу України), що повний текст ухвали, постанови не проголошується, а складається у визначений строк.

А от щодо вироку, то проголошення повного тексту в умовах воєнного стану тепер узагалі не передбачено. Повний текст вироку просто негайно вручається відповідним учасникам.

[1] Закон України від 27 липня 2022 року № 2462-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#Text>

[2] В інших юрисдикціях також є винятки щодо обов'язкового проголошення відразу повного тексту остаточного судового рішення в деяких справах: наприклад, згідно зі статтею 271 Кодексу адміністративного судочинства України у справах, визначених статтями 273–277, [280–289](#) цього кодексу, суд проголошує повне судове рішення.

[3] Кравчук О. О., Остащук І. Б. Судова символіка: монографія; КПІ ім. Ігоря Сікорського. — Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. — С. 354–356: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/46814>